

Sosiaalisen hyvinvoinnin mittaaminen Pohjois-Savossa

MARJO ASIKAINEN & SAKARI KAINULAINEN & SÄDE RYTKÖNEN

Tämän avauksen tavoitteena on arvioida, miten paikallisen sosiaalisen hyvinvoinnin mittaria (PHS-mittari) voidaan hyödyntää maakunnan taosisessa kokemuksellisen hyvinvointitiedon koomisessa. Tuloksia verrataan saatavilla olevaan sosiaalista hyvinvointia koskevaan väestöedustavaan dataan.

Pohjois-Savossa on laadittu vuodesta 2018 alkaen maakunnallinen hyvinvointikertomus. Määrämuotoisten indikaattoritietojen lisäksi siihen on kerätty asukkaiden henkilökohtaisia kokemuksia jokapäiväisestä hyvinvoinnista, ympäristöstä ja palveluista. (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri 2021.) Tätä asukailta kerättävää tietoa kutsutaan kokemukselliseksi tiedoksi. Kokemukselliseen tietoon sisältyy ihmisten arvio omasta hyvinvoinnistaan. PHS-mittarilla on kartoitettu sosiaalista hyvinvointia, joka on yhteisöllisempi näkemys hyvinvoinnin arviointiin. (Kainulainen 2014).

Sosiaali- ja terveystieteiden teettämän valtakunnallisen arvion mukaan sosiaalista hyvinvointia ei huomioida riittävästi hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa. Sosiaalisen hyvinvoinnin seuranta olisi tärkeää hyvinvointitiedolla johtamiselle, jotta hyvinvointia tukevia toimenpiteitä osattaisiin suunnata ja niiden vaikutuksia arvioida. Ongelmaksi on kuitenkin osoittautunut se, ettei työikäisten sosiaalisesta hyvinvoinnista ole riittävästi tietoa. (STM 2020; Vesa ym. 2020.)

Tähän tiedon puutteeseen on vastattu Pohjois-Savossa keräämällä kunnittain hyvinvointitietoa eri tavoin jo kauan. Tieto on kuitenkin ollut kuntakohtaista ja eri menetelmin kerättyä. Koska valmiita ja vakiintuneita tapoja tai mittareita asukkaiden sosiaalista hyvinvointia koskevan tiedon tuottamiseksi ei ollut, lähdettiin Pohjois-Savossa kokeilemaan systemaattista tapaa tuottaa tällaista tietoa asukkaille vapaasti saatavilla olevalla

aineistonkeruulla. Alkuvuonna 2019 toteutettiin ensimmäinen koko maakunnan kattava ja yhdenmukaisesti toteutettu aineistonkeruu, jonka osana mitattiin myös maakunnan asukkaiden sosiaalista hyvinvointia. Kysely toistettiin alkuvuonna 2021. Kyselyä toistetaan jatkossa kerran valtuustokaudessa.

Molemmissa kyselyissä hyödynnettiin aiemmin laadittua paikallisen sosiaalisen hyvinvoinnin mittaria (Kainulainen 2014a). Mittari perustuu tutkimuksiin siitä, mitkä tekijät lisäävät ihmisten subjektiivista hyvinvointia. Sosiaalinen hyvinvointi on osa ihmisen hyvinvoinnin kokonaisuutta, ja siinä korostuu yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksen merkitys. Keskitymme tässä erityisesti sosiaalista hyvinvointia mittaavan osion analysointiin.

Sosiaalinen hyvinvointi ja lähikäsitteet

Hyvinvointia on määritelty ja mitattu lukuisin eri tavoin. Monissa hyvinvointitutkimuksissa tutkitaan objektiivisesti havaittavia hyvinvoinnin olosuhteita sekä subjektiivisia hyvinvoinnin kokemuksia. Objektiivinen tarkastelu määrittää erilaisia hyvinvoinnin resursseja, ja subjektiivinen tarkastelu tuottaa tietoa ihmisten omista kokemuksista. (Kunnari 2017.)

Subjektiivinen hyvinvointi on moniulotteinen käsite. Se voidaan määritellä henkilön kokonaisvaltaiseksi olotilaksi, jonka tunnuspiirteitä ovat omakohtaisuus ja kokemuksellisuus. (Veenhoven 2002; Diener 1984.) Subjektiivista hyvinvointia voidaan pitää suhteellisen pysyvänä, mutta siihen vaikuttavat myös elinympäristö ja kulloinenkin elämäntilanne (Hervás & Vázquez 2013). Subjektiivinen hyvinvointi rakentuu yksilön tekemästä arviosta suhteestaan ympäröivään todellisuuteen,

ihmisen arviosta omasta elämästään ja sen tyydyttävydestä suhteessa tavoitteisiin ja toiveisiin. Tähän kokemukseen liittyvät ihmisen tunteet, ilot ja surut sekä kognitiivinen päättely elämästään. (Kainulainen 2014a; Kainulainen 2014b; Veenhoven 1991.)

Hyvinvoinnin kokemus on subjektiivinen, mutta kyse on myös vahvasti sosiaalisesti rakentuneesta ilmiöstä. Ihmiset elävät sosiaalisten rakenteiden ja yhteisöjen keskellä. Jokainen kohtaa elämässään lukemattomia haasteita, ja tämän vuoksi hyvinvointia on tärkeä tarkastella sosiaalisena ilmiönä. (Nieminen 2014; Keyes 1998.) Corey Keyes (1998) määritteli sosiaalisen hyvinvoinnin yksilön arvioksi omista olosuhteistaan ja toiminnastaan yhteiskunnassa. Hän käytti määritelmässään sosiaalisen hyväksynnän, yhteisöön osallistumisen, yhteisön sosiaalisen koherenssin, yhteisöllisyyden toteutumisen ja yhteisöön integroitumisen ulottuvuuksia. Siten sosiaalinen hyvinvointi rakentuu yksilöllisellä tasolla, mutta yhteisöllä on suuri merkitys sen rakentumiseen. Hyvinvointia edistää se, että yksilö tuntee osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta ympäristöönsä ja että hän kokee pystyvänsä pitämään itsestään huolta (Vesa ym. 2020).

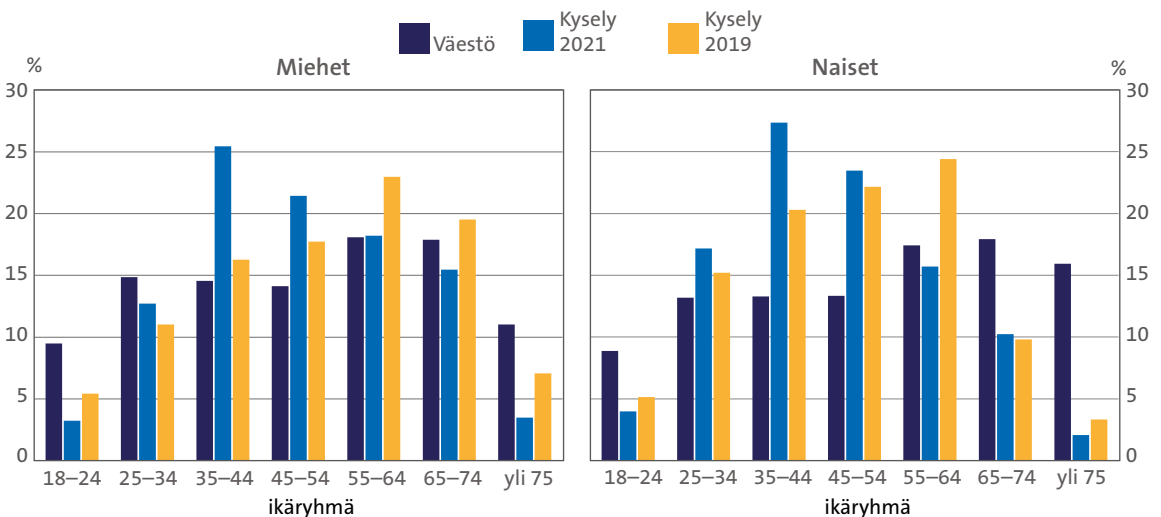
Yksilön oma toiminta on vuorovaikutuksessa ympäröivän asuinalueen tarjoamien mahdollisuuksien kanssa (Vuokila-Oikonen ym. 2019). Ympäristö voi tarjota paljon tai vähän mahdollisuuksia esimerkiksi yhteisöön osallistumiseen tai integroi-

tumiseen, mikä vaikuttaa subjektiiviseen hyvinvointiin (ks. Keyes 1998) PSH-mittari rakentuu tämän ajatuksen varaan. Mittarin osatekijät kuvaavat ihmisten sosiaalista hyvinvointia erityisesti paikallisesta näkökulmasta eli siitä, millaisia mahdollisuuksia asuinalue tarjoaa hyvän elämän toteutumiseen (Kainulainen 2014a).

Aineisto ja menetelmät

Pohjois-Savon kokemuksellisen hyvinvoinnin kysely, jonka osana PSH-mittari oli, toteutettiin molempina kertoina (v. 2019 ja 2021) avoimena verkkokyselynä ja paperisena kyselynä. Tietoa kyselystä jaettiin Pohjois-Savon kuntien internet-sivujen, kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteyshenkilöiden ja sosiaalisen median kautta. Kyselystä tiedotettiin myös lehtimainoksien. Paperisia kyselyitä oli jaossa kuntien pääkirjastoissa. Vastaajien kesken arvottiin lahjakortteja hyvinvointipalveluihin. Ensimmäisessä kyselyssä vastaajia oli 3 043 ja toisessa 2 494 henkilöä. Vastanneiden osuus Pohjois-Savon väestöstä oli molemmilla kerroilla noin yksi prosentti.

Kuviossa 1 on esitetty koko Pohjois-Savon väestö sekä kyselyyn vastanneiden osuudet ikäryhmittäin ja sukupuolittain eri vuosina. Kuvioista nähdään, että kyselyyn vastasivat eniten 35–54-vuotiaat, erityisesti naiset. Suurin yliedus-

Kuvio 1. Vastanneiden osuudet Pohjois-Savon väestöstä.

tus väestöosuuteen nähden oli 35–44-vuotiaiden ryhmässä. 18–24-vuotiaat sekä yli 75-vuotiaat vastasivat heidän väestöosuuttaan selvästi vähemmän. Väestöosuuteen nähden liian vähän saatiin vastauksia yli 64-vuotiailta naisilta. Miesten vastauksia tuli vähemmän kaikissa ikäluokissa. Vuoden 2021 kyselyn toteuttamisen aikaan koronapandemia aiheutti rajoituksia muun muassa liikkumiseen julkisilla paikoilla. On mahdollista, että tämä on vähentänyt kirjastoissa annettujen vastausten määrää, etenkin yli 65-vuotiailla.

PSH-mittari kartoittaa *yksilön omaa toimintaa ja hyvinvointia*, erilaisia *hyvinvoinnin ”näyttämöitä”* ja *hyvinvointia tukevia yhteisöllisiä tekijöitä* (ks. taulukko 1). Kysymyksissä kartoitettiin tyytyväisyyttä ilmiöön tai määrää. Vastausvaihtoehdot ovat numeerisia 0–10 välillä. Vastauksissa 0 merkitsee erittäin tyytymätön / en lainkaan ja 10 erittäin tyytyväinen / erittäin paljon.

Tässä analyysissä verrataan avoimella kyselyllä kerättyjä PSH-mittarin tuloksia Eriarvoisuuden torjumisen niukkuuden aikana (TITA)-hankkeessa PSH-mittarilla kerättyyn tulokseen. TITA-hankkeessa käytettiin väestöä edustavaa otosta, kun taas Pohjois-Savon kyselyssä kyselyyn vastasivat kaikki ne asukkaat, jotka kokivat halua vansa kertoa henkilökohtaisesta jokapäiväisestä hyvinvoinnistaan. (Kainulainen 2018a.)

Sosiaalisen hyvinvoinnin mittaaminen käytännössä

Sosiaalinen hyvinvointi eri väestöryhmissä

PSH-mittarin mukaan sosiaalisessa hyvinvoinnissa ei ollut Pohjois-Savossa suuria eroja kuntien tai kaupunkikeskustojen ja harvaan asuttujen alueiden välillä. Alueiden välillä suurin ero näkyi jokapäiväisiin palveluihin tyytyväisyydessä ja kulttuuripalveluiden käytössä: harvaan asuttujen alueiden asukkaat olivat kaupunkikeskustojen asukkaita tyytymättömämpiä palveluihin, he myös käyttivät harvemmin kulttuuripalveluita. Toisaalta harvaan asutuilla asuinalueilla ollaan kaikkein tyytyväisimpiä luonnon saavutettavuuteen. (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri 2021.)

Elämäntilanteeseen liittyvistä tekijöistä erityisesti työttömyys oli yhteydessä koettuun hyvinvointiin: työttömät kokivat vähemmän tyytyväisyyttä sosiaalisiin suhteisiinsa mutta myös julkisissa palveluissa saamaansa kohteluun sekä kokivat asuinseutunsa tarjoamat mahdollisuudet hyvään elämän tulevaisuudessa vähäisempinä verrattuna palkkatyössä tai yrittäjänä toimiviin. Yleisesti asukkaat kokivat vaikutusmahdollisuutensa itseään koskeviin asioihin asuinkunnassaan melko vähäisinä, ja vaikutusmahdollisuuksien kokemisen todettiin vaihtelevan työmarkkina-aseman

Taulukko 1. Paikallisen sosiaalisen hyvinvoinnin rakenne ja kysymykset

Yksilön oma toiminta ja hyvinvointi

- Kuinka tyytyväinen olet elämäsi tällä hetkellä, kun ajattelet sitä kokonaisuutena
- Kuinka paljon asuinseutusi tarjoaa sinulle mahdollisuuksia hyvään elämään tulevaisuudessa
- Kuinka paljon virkistäydyt henkisesti käymällä kirjastossa, konserteissa ja muissa vastaavissa paikoissa
- Kuinka paljon teet juuri sinulle mielekkäitä asioita
- Kuinka paljon pidät huolta terveydestäsi

Hyvinvoinnin ”näyttämöt”

- Kuinka paljon voit halutessasi viettää aikaa sinulle mieluisten ihmisten kanssa
- Kuinka tyytyväinen olet asuinkuntasi rakennettuun (rakennukset, kadut, puistot jne.) ympäristöön
- Kuinka paljon voit nauttia luonnosta asuinseudullasi

Hyvinvointia tukevat yhteisölliset tekijät

- Kuinka tyytyväinen olet jokapäiväisten palveluiden (kauppa, posti, pankki) läheisyyteen (saavutettavuuteen)
- Kuinka arvokkaasti sinua kohdeltiin viimeksi, kun käytit jotain julkista palvelua (esim. kunnalliset palvelut)
- Kuinka turvalliseksi koet asuinalueesi
- Kuinka paljon luotat asuinkuntasi poliittisiin päätöksentekijöihin
- Kuinka paljon tunnet voivasi vaikuttaa itseäsi koskeviin asioihin asuinkunnassasi

mukaan. Työttömät kokivat vaikutusmahdollisuutensa vähäisemmäksi, kun taas opiskelijat, palkkatyössä olevat ja eläkeläiset kokivat ne paremmiksi. (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri 2021.)

Koetussa hyvinvoinnissa havaittiin eroja myös ikäryhmittäin: ikäihmiset kokivat hyvinvointinsa paremmaksi (pl. jokapäiväisten palveluiden läheisyys ja terveydentila), kun taas nuoret olivat kaiken kaikkiaan elämäntilanteeseensa vanhempia vähemmän tyytyväisiä (pl. terveydentila) (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri 2021).

Pohjoissavolaiset olivat tyytyväisiä asuinalueensa palveluissa saamaansa kohteluun ja asuinalueensa turvallisuuteen. Kohteluun oltiin tyytyväisimpiä silloin, kun käytettiin kirjastopalveluja tai seurakunnan palveluja. Toiseksi eniten tyytyväisiä oltiin apteekki-, neuvola- ja kauppapalveluissa saatuun kohteluun. (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri 2021)

Eri kyselyistä samanlaiset tulokset

Vastaukset PSH-mittarin kysymyksiin (pl. yleinen elämään tyytyväisyys) on esitetty taulukossa 2. Mukana ovat tulokset vuosien 2019 ja 2021 Pohjois-Savon kokemuksellisista hyvinvointikyselyistä sekä TITA-hankkeen tuloksista vuodelta 2016. Paikallisen sosiaalisen hyvinvoinnin mittari sisällytettiin osittain TITA-hankkeen kyselyyn. Tämä mahdollistaa eri aineistojen tulosten vertailun. Tilan puutteen vuoksi TITA-kyselyssä oli mukana vain seitsemän kysymystä PSH-mittarista. TITA-hankkeen aineisto edustaa 18–79-vuotiaita suomenkielisiä mannersuomalaisia. (Kainulainen 2018a; Kainulainen 2018b.) Pohjoissavolaisia vastaajia oli 127 kaikkiaan 2 534 vastanneesta. TITA-tutkimuksen tuloksia on aiemmin raportoinut muun muassa Kainulainen (2016). Taulukossa 0 kuvastaa erittäin suurta tyytymättömyyttä ja 10 erittäin suurta tyytyväisyyttä.

Taulukko 2. Sosiaalinen hyvinvointi Pohjois-Savossa kokemuksellisen hyvinvointikyselyn 2019 ja 2021 ja TITA-kyselyn 2016 perusteella (asteikko 0–10)

	Pohjois-Savon kokemuksellinen hyvinvointikysely		TITA-hanke	
	2019	2021	Pohjois-Savo	Suomi
Kuinka paljon virkistäydyt henkisesti käymällä kirjastossa, konserteissa ja muissa vastaavissa paikoissa?	5,9	4,9	5,1	5,3
Kuinka paljon asuinseutusi tarjoaa sinulle mahdollisuuksia hyvään elämään tulevaisuudessa?	6,9	7		
Kuinka paljon teet juuri sinulle mielekkäitä asioita?	7,7	7,6	7,5	7,7
Kuinka paljon pidät huolta terveydestäsi?	7,7	7,6	7,6	7,5
Kuinka paljon voit halutessasi viettää aikaa sinulle mieluisten ihmisten kanssa?	7,6	7,2	7,3	7,5
Kuinka tyytyväinen olet asuinkuntasi rakennettuun (rakennukset, kadut, puistot jne.) ympäristöön?	7,0	7,0	7,8	7,7
Kuinka paljon voit nauttia luonnosta asuinseudullasi?	8,8	9	9,1	8,8
Kuinka tyytyväinen olet jokapäiväisten palveluiden (kauppa, posti, pankki) läheisyyteen (saavutettavuuteen)?	7,3	7,3	8,1	8,2
Kuinka arvokkaasti sinua kohdeltiin viimeksi, kun käytit jotain julkista palvelua (esim. kunnalliset palvelut)?	8,1	8,3		
Kuinka turvalliseksi koet asuinalueesi?	8,2	8,2		
Kuinka paljon luotat asuinkuntasi poliittisiin päätöksentekijöihin?	5,5	5,7		
Kuinka paljon tunnet voivasi vaikuttaa itseäsi koskeviin asioihin asuinkunnassasi?	5,3	5,1		

Tuloksista on nähtävillä, että sosiaalinen hyvinvointi on keskimäärin suhteellisen hyvällä tasolla (asteikolla 0–10 ka. n. 8), vaikkakin eri indikaattoreiden välillä on eroja. Pohjoissavolaiset ovat tyytyväisimpiä siihen, kuinka paljon he voivat nauttia luonnosta asuinseudullaan ja että heillä on mielekästä tekemistä. He ovat myös tyytyväisiä siihen, miten paljon hoitavat terveystään. Muutoksia vuosien välisissä tuloksissa on hyvin vähän. Vastaajat olivat molempien vuosien vastauksissa tyytymättömiä kulttuuripalveluiden käyttöönsä. Tulosten samansuuntaisuus yllättää kulttuurin harrastamisessa sikäli, että korona-aika ei juurikaan näy tuloksissa, vaikka rajoitukset ovat vaikuttaneet ihmisten osallistumismahdollisuuksiin laajalti. PSH-mittarin tulokset olivat hyvin samanlaisia kaikissa kyselyissä.

Paikallisen sosiaalisen hyvinvoinnin mittarin soveltamismahdollisuudet

Tässä tutkimuksessa saadun tiedon hyödyntämiseksi on tärkeä pohtia, missä määrin ja kuinka luotettavasti yksilöiden kokemuksia kartoittamalla voidaan saada päätöksentekoa tukevaa tietoa. Itsevalikoituneissa aineistoissa nousee esiin myös kysymys tulosten yleistettävyydestä. Tämä on tärkeä huomioida tietoa hyödynnettäessä. Itsevalikoituneisiin aineistoihin tulee suhtautua varauksella. Jos kyselyn aihepiiri jakaa mielipiteitä voimakkaasti puolesta ja vastaan, se houkuttelee vastaamaan henkilöitä, joilla on asiassa selkeä mielipide. Sen sijaan yleinen, ehkä neutraali mielipide jää nousematta esiin. Oman hyvinvoinnin ja arkeen liittyvien toimien arvioimiseen itsevalikoitunut aineisto näyttää kuitenkin tuottavan samansuuntaisen tuloksen kuin otantaan perustunut tutkimus. Tarkastelumme osoitti, että sosiaalisesta hyvinvoinnista on kerättävissä tietoa nopeasti ja edullisesti. Säännöllisin väliajoin toteutettu hyvinvointikysely ja paikallisen sosiaalisen hyvinvoinnin mittari tarjoavat seurantatietoa. Säännöllisillä kyselyillä saadaan trenditietoa sosiaalisen hyvinvoinnin tilasta ja sen muutoksista. Tässä esitettyjen tulosten mukaan PSH-mittarin tarjoamaa tietoa voidaan siis käyttää tiedolla johtamisen apuna muun muassa hyvinvointikertomustyössä.

Sosiaalinen hyvinvointi osaksi hyvinvointikertomuksia

Tavoitteenamme oli edellä kuvata pohjoissavolaisten sosiaalista hyvinvointia ja arvioida, miten PSH-mittaria voidaan hyödyntää maakunnan taosisessa kokemuksellisen hyvinvointitiedon koossaamisessa. Johtopäätöksenä toteamme, että kyselyyn vastanneet Pohjois-Savon maakunnan asukkaat olivat varsin tyytyväisiä sosiaaliseen hyvinvointiinsa, erityisen tyytyväisiä oltiin luonnon tarjoamiin virkistysmahdollisuuksiin.

Kun verrataan TITA-tutkimuksen koko väestöä edustavaa otosta Pohjois-Savon hyvinvointikyselyn itsevalikoituneeseen otokseen, voidaan johtopäätöksenä todeta myös se, että itsevalikoitunut otos näyttää tuottavan suhteellisen samankaltaisen tuloksen kuin valikoitu otos. Pohjois-Savon hyvinvointikyselyn yhteydessä PSH-mittaria käytettiin Pohjois-Savon tilanteen selvittämiseksi ja tuloksia voidaan tarkastella vain paikallisessa kontekstissa. TITA-kyselyssä pohjoissavolaisia vastaajia oli huomattavasti vähemmän. Kuitenkin sekä valtakunnallinen että maakunnan tulos ovat samansuuntaisia Pohjois-Savon hyvinvointikyselyn tulosten kanssa.

Jatkossa on tarpeen arvioida sitä, tarkentuu ko itsevalikoitunut aineisto, jos sitä painotetaan vastaamaan paremmin väestörakennetta. Suuri vastaajamäärä mahdollistaa myös pienempien alueiden tarkastelua ja esimerkiksi palveluiden muutosten yhteyttä kokemuksiin julkisista palveluista. Vuoden 2021 kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan saamaansa kohtelua silloin, kun he olivat edellisen kerran käyttäneet julkisia palveluita. Kaikkein tyytyväisimpiä pohjoissavolaiset olivat kirjastojen ja seurakuntien tarjoamiin palveluihin.

Pohjois-Savon hyvinvointikyselyn tuloksia voidaan hyödyntää paikallisessa päätöksenteossa. Kyselystä voidaan saada tietoa, joka ei välttämättä muuten välittyisi päätöksentekijöille. Kyselyä on mahdollista räätälöidä tiedontarpeen mukaisesti, ja se voidaan esimerkiksi sovittaa paikallisten palveluiden arviointiin tai kyselyssä voidaan pyytää laadullisia tarkentavia vastauksia päätöksenteon tueksi. Kerätyn tiedon avulla voidaan kohdentaa käytettävissä olevat resurssit väestön hyvinvointitiedon mukaisesti ja saadaan arvokasta tietoa hyvinvointikertomukseen. Itsevalikoitunutkin hyvinvointitieto on nopeaa, ajankohtaista ja tämän analyysin mukaan käyttökelpoista.

KIRJALLISUUS

- Diener, Ed (1984) Subjective well-being. *Psychological Bulletin* 95, 542–575.
- Hervás, Gonzalo & Vázquez, Carmelo (2013) Construction and validation of a measure of integrative well-being in seven languages: The *pemberton* happiness index. *Health and Quality of Life Outcomes* 11 (1).
- Isengard, Bettina & König, Ronny (2020) Being poor and feeling rich or vice versa? the determinants of unequal income positions in old age across europe. *Social Indicators Research* 154 (3), 767–787.
- Jurmu, Liisa (2020) Miten kuntalaisten kokemustiedon hyödyntäminen nähdään kuntien uudistamisessa? *Hallinnon tutkimus* 39 (3), 156–172.
- Kainulainen, Sakari (2014a) Mitä uutta kokemuksellisuus tuo hyvinvoinnin käsitteeseen ja käyttöön? Teoksessa Nieminen, Ari & Tarkiainen, Ari & Vuorio, Elina (toim.) *Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus*. Raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 74–90.
- Kainulainen, Sakari (2014b) Raha ja rakkaus hyvinvoinnin lähteinä. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (5), 485–497.
- Kainulainen, Sakari (2016) Suomi tuntuu paremmalta paikalta elää, jos on rahaa. *Tackling Inequalities in Time of Austerity (TITA)* Eriarvoisuuden torjuminen niukkuuden aikana. *Policy Brief* 6/2016. http://blogit.utu.fi/tita/wp-content/uploads/sites/45/2015/11/Kainulainen_Sakari_Suomi_tuntuu_paremmalta_paikalta_el%C3%A4%C3%A4_jos_on_rahaa.pdf (luettu 12.11.2021)
- Kainulainen, Sakari (2018a) Tulojen ja onnellisuuden välinen yhteys Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 114 (1), 57–70.
- Kainulainen, Sakari (2018b) Lisätulo tuo köyhälle mielihyvää ja rikkaalle menestymisen tunnetta. *Tackling inequalities in time of austerity*. 20.3.2018. <https://blogit.utu.fi/tita/2018/03/20/lisatulo-tuo-koyhalle-mielihyvaa-ja-rikkaalle-menestymisen-tunnetta/> (luettu 22.5.2021)
- Kainulainen, Sakari (2019) 3X10D®-elämäntilannemittarin kehitystyö 2015–2019. *DIAK Puheenvuoro* 28. *Diakonia-Ammattikorkeakoulu*.
- Keyes, Corey Lee (1998) Social well-being. *Social Psychology Quarterly* 61 (2), 121–140.
- Kunnari, Marika (2017) Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät. *Väitöskirja*. Oulun yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:9789526215723>
- Laasonen, Valtteri & Antikainen, Janne & Haanpää, Susanna & Aro, Timo & Salminen, Vesa & Järvelin, Anne-Mari & Koskinen, Juha & Laesterä, Eero & Huovari, Janne (2018) Tiedolla johtaminen aluekehittämisessä – ehdotus aluekehityksen tilannekuvaviitekehykseksi ja –mittaristoksi. *Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 2/2018. Tieto käyttöön. 29.1.2018.
- Nieminen, Ari (2014) Kokemustiedon määritelmä ja muodot – kohti uutta kokemuksen politiikkaa? Teoksessa Nieminen, Ari & Tarkiainen, Ari & Vuorio, Elina (toim.) *Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 14–30.
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri (2021) Hyvään elämään on mahdollisuuksia kaikkialla Pohjois-Savossa – asuinalueella ei todettu yhteyttä koettuun hyvinvointiin. Tiedote. 5.5.2021 <https://www.psshp.fi/web/hyte/suunta> (luettu 7.2.2022)
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri (2021) Kokemuksellinen hyvinvointikysely. <https://www.psshp.fi/web/hyte/suunta> (luettu 22.3.2022)
- STM (2020) Tiedolla johtaminen on avain toimiviin ja laadukkaisiin sote-palveluihin. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. <https://soteuudistus.fi/tiedolla-johtaminen> (luettu 8.5.2021)
- Veenhoven, Ruut (1991) Question on happiness: classical topics, modern answers, blind spots. Teoksessa Strac, Fritz & Argyle, Michael & Schwarz Norbert (eds.) *Subjective wellbeing, an interdisciplinary perspective*. London: Pergamon Press, 7–26.
- Veenhoven, Ruut (2002) Why social policy needs subjective indicators. In Hagerty, Michael & Vogel, Joachim & Møller, Valerie (eds.) *Assessing quality of life and living conditions to guide national policy*. Dordrecht: Springer Netherlands, 33–45.
- Vesa, Suvi & Santalahti, Ville & Nieminen, Ville & Nikunlaakso, Risto & Reuna, Kaisa & Niemi, Mervi & Ketonen, Eeva-Liisa & Kouvonen, Anne & Lintula, Lotta & Salo, Paula & Luukkainen, Karoliina & Salenius, Maria & Oksanen, Tuula (2020) Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 2020:52. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Vuokila-Oikkonen, Päivi & Hyväri, Susanna & Kainulainen, Sakari (2019) Sosiaalinen hyvinvointi asuinalueen osallisuuden mittarina. *Dialogi*. 21.3.2019. <https://dialogi.diak.fi/2019/03/21/sosiaalinen-hyvinvointi-asuinalueen-osallisuuden-mittarina> (luettu 15.5.2021)

KIRJOITTAJAT

Asikainen, Marjo, TtM, Itä-Suomen Yliopisto (marjoasi[at]uef.fi)

Kainulainen, Sakari, dos., YTT, Diakonia-ammattikorkeakoulu (sakari.kainulainen[at]diak.fi)

Rytkönen, Säde, TtM, Hyvinvointikoordinaattori, PSSHP (sade.rytkonen[at]kuh.fi)